

Asia: VN/30163/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston kulttuuripoliittiseksi selonteoksi

Visio

**Kannatatteko kulttuuripoliittisen selonteon visiota?
Kyllä / En. Jos ette, kuvaillkaa mahdolliset muutostarpeet.**

Kyllä

Mahdolliset muutostarpeet.

-

Tavoitteet

Kannatatteko kulttuuripoliittisen selonteon neljää tavoitetta?

Kyllä, tavoitteet vastaavat omaa näkemystäni

Jos vastasitte en, kuvaillkaa tiiviisti mahdolliset muutostarpeet.

-

Toimenpide-ehdotukset

Tässä on lueteltu yhdeksän toimenpidekokonaisuutta. Mitkä raportin toimenpide-ehdotuksista ovat mielestänne kaikkein tärkeimmät ja kiireellisimmät toteuttaa? Valitse ensin yksi (1) haluamasi toimenpidekokonaisuus ja kirjoita sen jälkeen haluamasi toimenpide-ehdotukset alla olevaan tilaan kaikki peräkkäin. Valitse yhteensä enintään viisi (5).

Kulttuurin tekijät avainasemassa [-Luovia aloja edistetään arvoketjuja vahvistamalla, tekijänoikeuden toimivuutta lisäämällä, mahdollistamalla aineettoman pääoman lisääminen taseeseen sekä eri sektoreiden kasvustrategioilla. Varmistetaan, että aineettoman pääoman erät voidaan ottaa huomioon yritysten taseessa -Tekijänoikeuslainsäädäntöä ja -järjestelmää kehitetään ja ylläpidetään niin, että tekijöiden taloudelliset ja moraaliset oikeudet turvataan, lainsäädäntö ja järjestelmä tukee oikeuksien tehokasta lisensointia ja ansaintalogiikoiden innovatiivista kehittämistä, sopimusosapuolten välillä vallitsee nykyistä parempi tasapaino, oikeuksien valvonta on tehokasta ja käytössä on kehittynyt tekijänoikeuden digitaalinen infrastruktuuri -Vahvistetaan

ansaintaa alusta- ja tekijänoikeustaloudessa; teoksen hyödyntäminen tuo aina korvauksen tekijälleen -Kulttuuri- ja luovien alojen vaikutus sivistisyhteiskunnan eri kolkissa turvallisuutta luovasta roolistaan aina hyvinvointiin ja talouden kasvuun ansaitsee valtioneuvostotasaisen ylivaalikautisen kulttuuri- ja luovien alojen toimielimen -Luodaan nykyistä paremmin kulttuuri- ja luoville aloille soveltuvia rahoitusmalleja investointeihin, pääomittamiseen, yhteisötalouteen ja osuustoimintaan sekä kumppanuuksia julkisten ja yksityisten rahoittajien kesken]

Oma roolinne tulevassa toimeenpanossa

Millaisena näette oman tai edustamanne tahon roolin kulttuuripoliittisenselonteon toimeenpanossa?

Avatella on merkittävä rooli yhdistää kulttuuripolitiikan tavoitteet käytännön tekijänoikeustoimiksi, erityisesti käsikirjoittajien, näyttelijöiden ja ohjaajien aseman vahvistamisessa luovilla aloilla. Tekijänoikeuksien keskeinen rooli kulttuuripolitiikassa tarjoaa Avatelle mahdollisuuden toimia strategisena toimijana, joka ajaa jäsentensä oikeuksia, mutta myös kehittää koko alan kestävästä tulevaisuudesta. Avate keskittyy av-teosten arvoketjun tasapainottamiseen, joka tässä tapauksessa tarkoittaa kollektiivisten sopimusten neuvottelemista ja lainsäädäntöön vaikuttamista, jotta edustamillamme oikeudenhaltijoilla on jatkossa tasavertaisempi neuvotteluasema tuotantoyhtiöiden, suoratoistopalveluiden, kanavien ja elokuvajakelijoiden kanssa.

Avate tulee tulevaisuudessa valvomaan edustamiensa oikeudenhaltijoiden tekijänoikeuksia, luomalla sopimukselliset rakenteet, joilla tekijänoikeuskorvaukset ohjautuvat ajantasaisesti ja oikeudenmukaisesti tekijöille. Avate kehittää tekijänoikeuksien digitaalista infrastruktuuria, muun muassa parantamalla metadatan laatua ja vahvistamalla näin tekijänoikeuksien valvontaa. Avate osallistuu aktiivisesti lainsäädännölliseen valmisteluun ja keskusteluun tekoälyn käytöstä.

Avate kouluttaa käsikirjoittajia, näyttelijöitä ja ohjaajia tekijänoikeuksista, sopimusneuvotteluista ja uusien teknologioiden hyödyntämisestä. Tietoisuuden lisääminen tekijänoikeuksien merkityksestä ja oikeuksien tehokkaasta hallinnoinnista auttaa vahvistamaan tekijöiden asemaa pitkällä tähtäimellä.

Avaten vahvan roolin mahdollistaminen on tapahtunut tähän asti yksityisen kopioinnin hyvityksellä, sekä opetus- ja kulttuuriministeriön hankerahoituksilla. Tulevaisuudessa liittomme rahoittaa toimintaansa tekijänoikeuskorvauksista tehtävillä hallintokulupidätyksillä, jolloin tarvetta julkiselle rahoitukselle perustoimintaan on vähäinen. Ennen tekijänoikeustulovirran käynnistymistä tarvitsemme tekijöiden edunvalvontaan ja oikeuksien turvaamiseen julkista tukea.

Tiivistelmä näkemyksistänne

Tähän voitte kirjoittaa mahdolliset muut kulttuuripoliittista selontekoa koskevat huomionne.

Tekijänoikeusjärjestönä huomioidemme keskiössä ovat käsikirjoittajat, näyttelijät ja ohjaajat, sekä heidän luovan ja omaperäisen työnsä synnyttämät teokset. Tarkastelemme huomioissamme näiden ammattilaisten asemaa av-alalla, erityisesti painottaen heidän heikompaan neuvotteluasemaan ja sen parantamiseen liittyvän lainsäädännön ja politiikkatoimien tärkeyttä.

- Tekijänoikeus on kulttuuripolitiikan keskiössä, tekijöillä edelleen heikompi neuvotteluasema.
- Luovalla alalla on tekijöiden asemaa heikentäviä ja parantavia teknisiä murroksia, nyt ja tulevaisuudessa, tekijänoikeuksista on huolehdittava myös niiden keskellä.
- Toimiva tekijänoikeusinfrastruktuuri turvaa oikeudenhaltijoiden oikeudet.
- Teoskynnyksen määrittely vaikuttaa tekijöiden ansioon tulevaisuudessa.

Kuten kulttuuripoliittisen selonteon taustamateriaaleissa on todettu, on tekijänoikeus kulttuuripolitiikan keskiössä ja luovan talouden selkäranka. Av-alalla tekijänoikeudet ovat elintärkeitä, sillä alan liiketoiminta perustuu niiden myynnistä saataviin tuloihin. Tämän vuoksi tekijänoikeudet ovat keskeinen osa käsikirjoittajien, näyttelijöiden ja ohjaajien toimeentuloa. Selonteko tunnistaa hyvin tekijöiden heikomman neuvotteluaseman, mutta ei niinkään huomioi rakenteita, jotka tähän ovat johtaneet, kuten markkinoiden keskittyminen, prekaari työmarkkina sekä tekijöiden sopimusosaamisen puute ja tietämättömyys omista lainsäädäntöön perustuvista oikeuksista sekä niiden taloudellisesta arvosta. Heikko neuvotteluasema johtaa tilanteeseen, jossa tekijät eivät saa asianmukaista ja oikeasuhtaista korvausta henkisen pääomansa hyödyntämisestä tai heidän laissa turvattuja oikeuksiaan muutoin poljetaan.

Luovalla alalla on tapahtunut 2000-luvulla merkittäviä disruptioita, joista huomattavimmat ovat digitaalisen jakelun yleistyminen ja tekoälyn salamannopea kehittyminen. Nämä selonteko huomioi, mutta jättää tarkastelematta muita mahdollisia tekijöiden asemaa horjuttavia tai parantavia kehityskulkuja, esimerkiksi virtuaalitodellisuuden ja lohkoketjut.

Avate on omalla toiminnallaan parantanut käsikirjoittajien, näyttelijöiden ja ohjaajien oikeusturvaa oikeudenhaltijoina muun muassa avoimuusveloitteen käytännön toteutusta edistämällä, suunnittelemalla tekijäportaalia ja av-alan kreditointia kehittämällä, jotta oikeudenhaltijat voidaan tunnistaa teosten yhteydessä oikein. Tekijänoikeuden digitaalisen infrastruktuurin kehittäminen ja metadatan vaihdon sujuvoittaminen on noussut digitaalisen jakelun vuoksi entistä keskeisemmäksi. Tekoälyn kehityksen myötä tekijöiden mahdollisuudet suojata omia teoksiaan ovat vahvasti riippuvaisia koneluettavista tunnisteista ja järjestelmien välisestä tiedonvaihdosta. Ilman kehittyntä infrastruktuuria esimerkiksi tekijöiden mahdollisuudet opt-outien tekemiseen estyvät. Metadatan ja tekijänoikeusinfrastruktuurin lisäksi av-alalla on kehitettävä yleistä raportointia, joka ei ole lainkaan samalla tasolla kuin esimerkiksi esittävien taiteiden tai kirjallisuuden aloilla, puhumattakaan musiikin käyttöön liittyvistä raporteista.

Tekijänoikeutta haastaa jo nyt, mutta varmasti enenevässä määrin tulevaisuudessa, käsitys teoskynnyksestä. Teoskynnys on tähän asti ollut määräävä tekijä tekijänoikeuden muodostumisessa. Jo nyt tekijänoikeusjärjestöt joutuvat miettimään millainen määrä tekoälyllä tuotettua materiaalia itsenäisen teoksen sisällä on sallittua, jotta teoskynnyksen voidaan tulkita ylittyneen. Kokonaan tekoälyllä tuotettujen teosten osalta voidaan jo todeta, ettei teoskynnys ylity, mikä aiheuttaa

tekijänoikeuksista elantonsa rakentaville tekijöille suuren haasteen, kun saatavilla on suojaamatonta materiaalia usein täysin ihmisen luomaan materiaaliin verrattuna edullisemmin ja helpommin.

Kulttuuripoliittisen selonteon kolmannessa tavoitteessa todetaan: "Monimuotoinen ja saavutettava kulttuuri on jokaisenoikeus. Kulttuuri kuuluu kaikille riippumatta taustasta, kielestä, sijainnista, iästä tai taloudellisista resursseista." Suomen perustuslaki takaa taiteen vapauden ja oikeuden omaan kulttuuriin, samoin YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus. Silti on selvää, että tästä jokaisenoikeudesta on pidettävä kiinni ja sitä on puolustettava. Ammattimaiseen taiteen ja kulttuurin tekemiseen investoiminen ja kasvun edellytysten vahvistaminen on meidän yhteinen tehtävä. Tämän vuoksi kulttuurin rahoitus on saatava tulevaisuudessa kestäväälle pohjalle, sillä kuten tieteessä ei myöskään taiteessa ilman vivuttavaa rahoitusta saavuteta menestyksiä ja maailmanluokan teoksia. Suomalaista taidetta ja kulttuuria tekevät ja vaalivat vain moninaiset suomalaiset tekijät!

Numminen Matti
Audiovisuaalisen alan tekijät ry